EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 11 03
COM(2025) 658 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl 2022–2023 m. jonizuojančiąja spinduliuote apdoroto maisto ir maisto sudedamųjų dalių

Turinys

SANTRAUKA 2
1 PAGRINDINIAI FAKTAI 2
2 PATVIRTINTOS ŠVITINIMO ĮMONĖS 3
3 ŠVITINIMO ĮMONĖSE 2022–2023 M. ATLIKTŲ TIKRINIMŲ REZULTATAI 4
4 PRODUKTŲ REALIZAVIMO ETAPU ATLIKTŲ TIKRINIMŲ REZULTATAI 5

SANTRAUKA

Pagal 1999 m. vasario 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 1999/2/EB[1] dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su jonizuojančiąja spinduliuote apdorotais maisto produktais ir jų ingredientais, suderinimo 7 straipsnio 3 dalį valstybės narės Komisijai kasmet privalo pateikti:

– švitinimo įmonėse atliktų tikrinimų rezultatus, be kita ko, susijusius su jonizuojančiąja spinduliuote apdorotų maisto produktų kategorijomis, kiekiu ir skirtomis dozėmis, ir

– patikrinimų, atliktų produktų realizavimo etapu, rezultatus.

Pagal tos direktyvos 7 straipsnio 4 dalį reikalaujama, kad Komisija *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* paskelbtų ataskaitą, pagrįstą informacija, kurią jai kasmet pateikia nacionalinės priežiūros institucijos.

Šioje ataskaitoje nagrinėjamas 2022 m. sausio 1 d. – 2023 m. gruodžio 31 d. laikotarpis. Joje apibendrinama ES valstybių narių ir Šiaurės Airijos Komisijai pateikta informacija.

2022 ir 2023 m. trys ES valstybės narės ir ELPA šalys duomenų nepateikė.

Laikotarpis: 2022 01 01 – 2023 12 31

Susijusios valstybės: ES valstybės narės ir Šiaurės Airija

Švitinimo įmonės

– Šalių, kuriose yra patvirtintos įmonės, skaičius: 13 valstybių narių ir Norvegija

– Patvirtintų įmonių skaičius: 23

– Uždarytų įmonių skaičius: 0

– Valstybių, kuriose yra švitinama, skaičius: 10 valstybių narių

Produktų apdorojimo duomenys

– Apdorotų produktų kiekis: 4198,2 tonos (−16,5 proc., palyginti su 2020–2021 m. vidurkiu)

– Pagrindinės apdorotų prekių grupės: užšaldytos varlių kojelės (70,31 proc.), džiovintos aromatinės žolės, prieskoniai ir daržovių pagardai (27,62 proc.) ir mechaniniu būdu atskirta nuo kaulų paukštiena (2,07 proc.).

– Pagrindinė švitinimo vieta: Belgija (69,9 proc.)

Realizavimo etape atlikti tikrinimai

– Ištirtų mėginių skaičius: 7205

– Reikalavimų neatitinkančių mėginių skaičius 51 (0,71 proc.)

– Pagrindinės ištirtų prekių grupės: prieskoninės žolės ir prieskoniai (46,97 proc.) ir grūdai, sėklos, daržovės, vaisiai ir jų produktai (23,36 proc.)

1 PAGRINDINIAI FAKTAI

Maisto švitinimas yra maisto produktų apdorojimas naudojant tam tikro tipo spinduliuotės energiją, vadinamą jonizuojančiąja spinduliuote. Tokia spinduliuotė turi skirtingą bangų ilgį ir įvairius galios laipsnius ir išnyksta, kai pašalinamas energijos

[1] 1999 m. vasario 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/2/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su jonizuojančiąja spinduliuote apdorotais maisto produktais ir jų ingredientais, suderinimo (OL L 066, 1999 3 13, p. 16). ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1999/2/2008-12-11

šaltinis. Švitinimas naudojamas sanitarijoje ir fitosanitarijoje patogeninėms bakterijoms (pvz., *Salmonella, Campylobacter* ir *E. coli*), kurios gali sukelti apsinuodijimą maistu, naikinti ir siekiant pašalinti augalams ar augaliniams produktams kenksmingus organizmus, kaip antai vabzdžius ir kitus kenkėjus. Jis taip pat naudojamas siekiant atidėti vaisių nokimą, stabdyti daržovių (pavyzdžiui, svogūnų ir bulvių) daiginimą ar dygimą ir pratęsti maisto produktų galiojimo laiką. Maisto švitinimas negali pakeisti tinkamo maisto tvarkymo. Švitinti maisto produktai vis tiek turi būti tinkamai atšaldyti ir prireikus prieš vartojimą termiškai apdoroti.

ES maisto švitinimo reguliavimo sistemą (maisto švitinimo direktyvas) sudaro:

– Direktyva 1999/2/EB (pagrindų direktyva). Joje nustatytos jonizuojančiąja spinduliuote apdorotų maisto produktų ir maisto sudedamųjų dalių gamybai, realizavimui ir įvežimui taikomos nuostatos;

– 1999 m. vasario 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/3/EB dėl jonizuojančiąja spinduliuote apdorotų maisto produktų ir maisto komponentų Bendrijos sąrašo patvirtinimo[2] (įgyvendinimo direktyva). Šiame sąraše įrašyta tik viena maisto produktų kategorija: džiovintos aromatinės žolės, prieskoniai ir daržovių pagardai.

Be to, kitų maisto produktų ir maisto sudedamųjų dalių, kuriuos valstybės narės leidžia apdoroti jonizuojančiąja spinduliuote, nacionalinių leidimų sąrašą Komisija paskelbė *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Maisto produktus ir maisto sudedamąsias dalis galima apdoroti jonizuojančiąja spinduliuote tik patvirtintose švitinimo įmonėse. ES teritorijoje esančias įmones patvirtina valstybių narių kompetentingos institucijos. Vadovaudamosi Direktyvos 1999/2/EB 7 straipsnio 3 dalimi valstybės narės privalo perduoti Komisijai patvirtintų švitinimo įmonių sąrašą. Šis adresas skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*[3].

Pagal Direktyvos 1999/2/EB 6 straipsnį ant bet kurio švitinto maisto produkto arba sudėtinių maisto produktų sudedamosios dalies etiketės turi būti užrašyti žodžiai „Apšvitinta“ arba „Apdorota jonizuojančiąja spinduliuote“.

Siekiant kontroliuoti, kad šis ženklinimo reikalavimas būtų tinkamai įgyvendinamas, ir aptikti maisto produktus, kurie galėjo būti neteisėtai apdoroti jonizuojančiąja spinduliuote, Europos standartizacijos komitetas (CEN) standartizavo keletą analizės metodų.

2 PATVIRTINTOS ŠVITINIMO ĮMONĖS

Ataskaitinio laikotarpio pabaigoje (2022 m. sausio 1 d. – 2023 m. gruodžio 31 d.) ES buvo 23 patvirtintos švitinimo įmonės, įsikūrusios 13-oje valstybių narių: Prancūzijoje (5), Vokietijoje (5), Bulgarijoje (2), Nyderlanduose (2), Ispanijoje (1), Belgijoje (1), Čekijoje (1), Kroatijoje (1), Estijoje (1), Italijoje (1), Vengrijoje (1), Lenkijoje (1) ir Rumunijoje (1).

Iš 13 valstybių narių, kuriose yra švitinimo įmonių, 2022–2023 m. laikotarpiu maisto produktai nebuvo švitinami dviejose, o viena valstybė narė nepateikė duomenų.

[2] OL L 66, 1999 3 13, p. 24.

[3] OL C 37, 2019 1 30, p. 6–10.

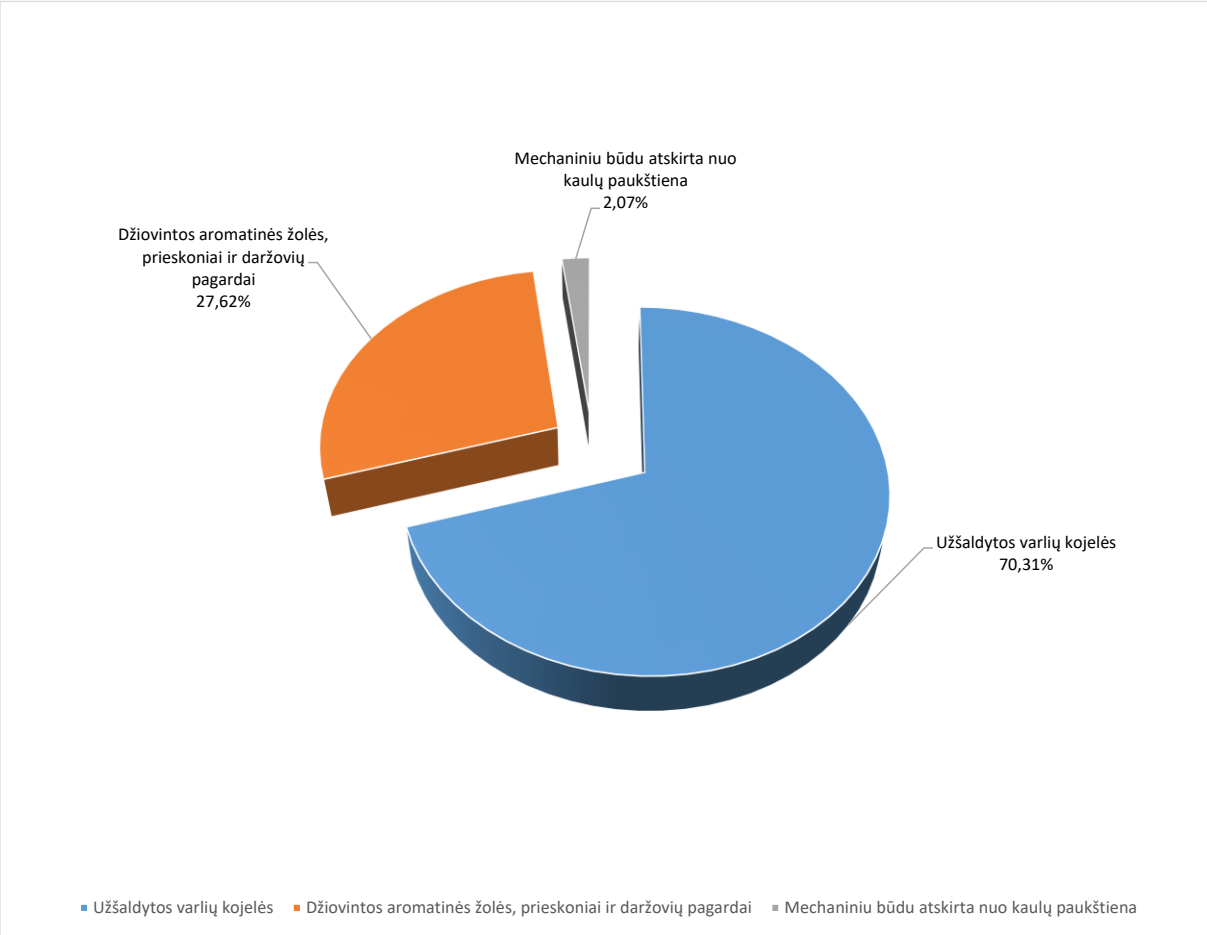
3 ŠVITINIMO ĮMONĖSE 2022–2023 M. ATLIKTŲ TIKRINIMŲ REZULTATAI

Bendras ES valstybėse narėse 2022–2023 m. jonizuojančiąja spinduliuote apdorotų maisto produktų kiekis – 4 198,2 tonos. Daugiausia jų apdorota Belgijoje – 69,9 proc. ES švitintų maisto produktų.

Trys pagrindinės ES švitintos prekės buvo užšaldytos varlių kojelės (70,31 proc.), džiovintos aromatinės žolės, prieskoniai ir daržovių pagardai (27,62 proc.) ir mechaniniu būdu atskirta nuo kaulų paukštiena (2,07 proc.).

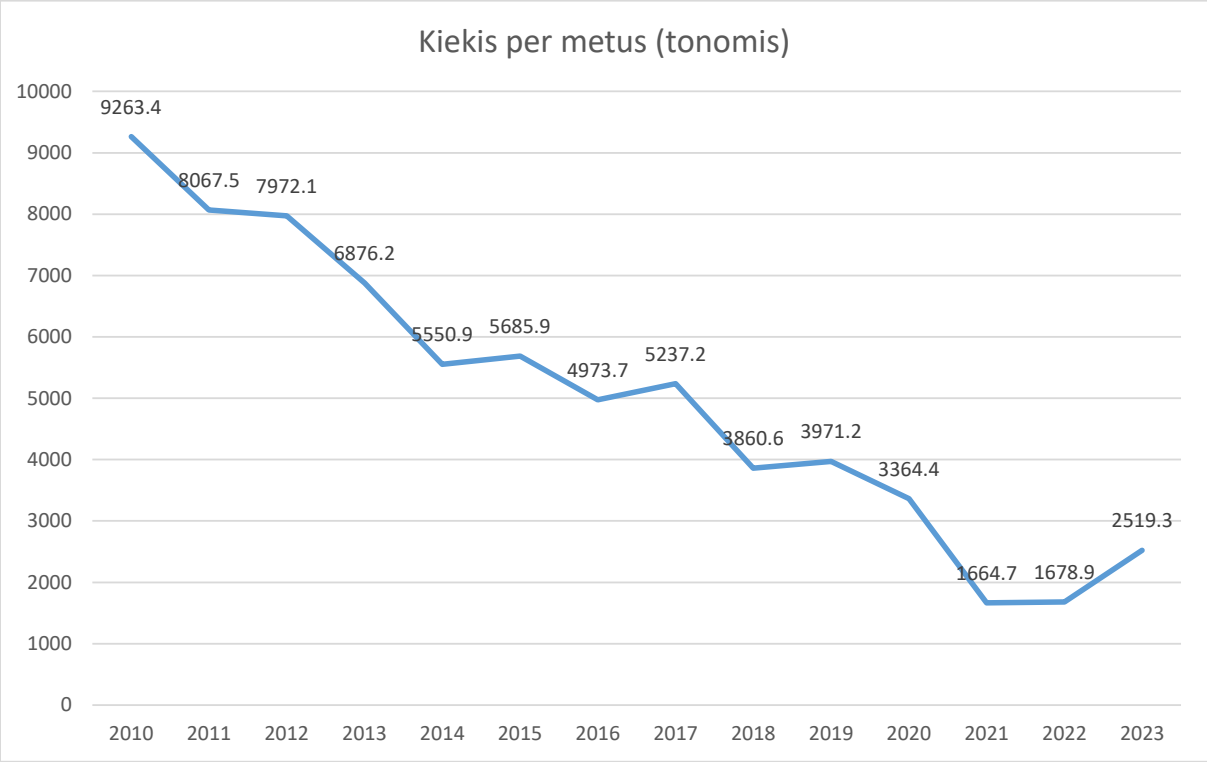
Švitintų produktų pasiskirstymas 2022 ir 2023 m. ES valstybėse narėse parodytas 1 paveiksle.

1 pav. 2022–2023 m. ES švitinti maisto produktai pagal kategoriją

Jonizuojančiąja spinduliuote apdorotų maisto produktų ES kiekis (tonomis) nuo 2010 m. apskritai mažėja, kaip parodyta 2 paveiksle.

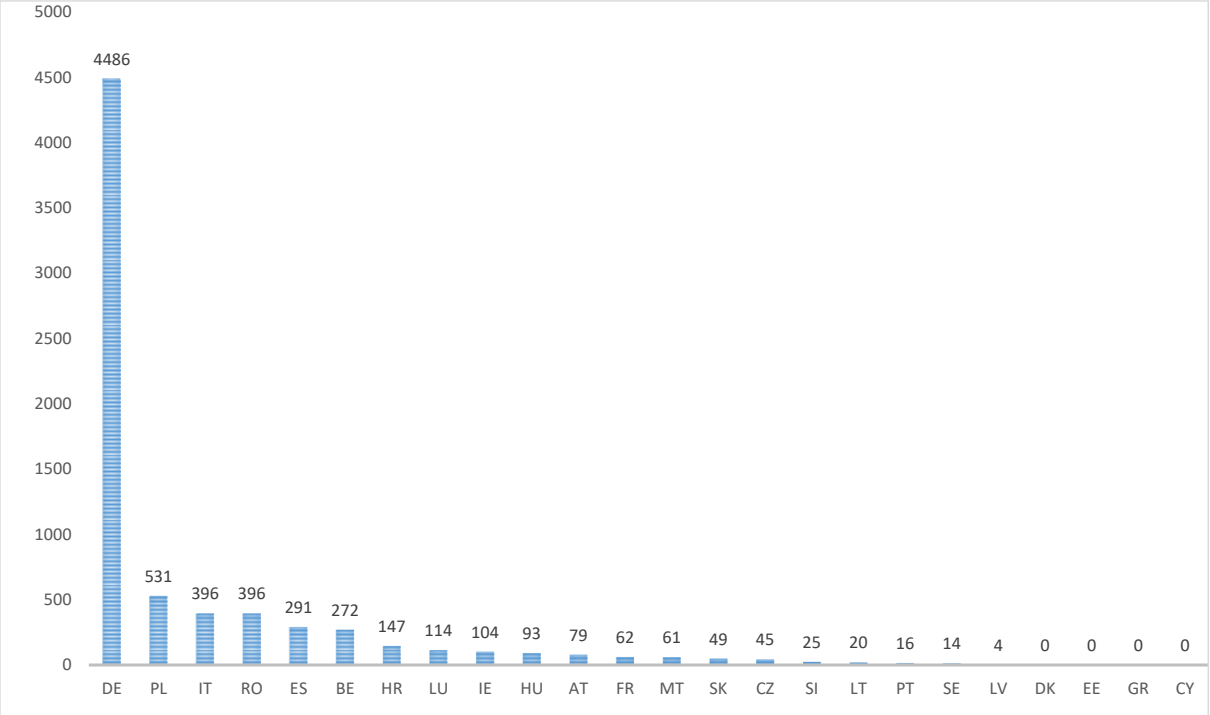
2 pav. Jonizuojančiąja spinduliuote apdorotų maisto produktų kiekis patvirtintose švitinimo įmonėse ES nuo 2010 m.

4 PRODUKTŲ REALIZAVIMO ETAPU ATLIKTŲ TIKRINIMŲ REZULTATAI

2022–2023 m. laikotarpiu 20 ES valstybių narių ištyrė 7 205 mėginius, kad nustatytų jonizuotus maisto produktus (įskaitant iš ES nepriklausančių šalių importuotus maisto produktus), t. y. iš viso vidutiniškai 6 proc. mažiau nei 2020–2021 m. Kiekvienos ES valstybės narės duomenys pateikiami II priede ir apibendrinti 3 paveiksle.

3 pav. Kiekvienoje valstybėje narėje 2022–2023 m. produktų realizavimo etapu ištirti mėginiai

Keturios valstybės narės 2022–2023 m. produktų realizavimo etapu neatliko analitinių tikrinimų dėl laboratorijų pajėgumų trūkumo (Kipras ir Graikija), riboto darbuotojų skaičiaus (Estija) ar kitų priežasčių (Danija).

Iš 7205 ištirtų mėginių 51 neatitiko reikalavimų (0,71 proc.), o 105 mėginių (1,46 proc.) tyrimų rezultatų nebuvo įmanoma nustatyti. Nustatyta neatitiktis daugiausia buvo neteisingas ženklinimas ir draudžiamas spinduliuotės lygis. Neatitikties procentas (0,71 proc.) buvo šiek tiek mažesnis nei ankstesnėje 2020–2021 m. ataskaitoje (0,9 proc.).

Realizavimo etape, kaip parodyta 4 paveiksle, pagrindiniai ištirti maisto produktai buvo prieskoninės žolės ir prieskoniai (46,97 proc.) bei grūdai, sėklos, daržovės, vaisiai ir jų produktai (23,36 proc.).

4 pav. 2022–2023 m. Europos Sąjungoje produktų realizavimo etapu ištirtų maisto produktų kategorijos

